

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERE İLİŞKİN METAFOR ÇALIŞMASI

METAPHORICAL STUDY ON THE PERCEPTIONS FOR INDIVIDUALS WITH SPECIAL NEEDS

Davut AÇAR¹
Gülçin KAYA²
Gökhan GÜNEŞ³

Öz

Özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde görev alan öğretmenlerin ve çocuk gelişimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, özel eğitime gereksinim duyan bireylere ilişkin görüşlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin özel eğitime gereksinimi olan bireylere ilişkin metaforik algılarını ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu 2015 – 2016 eğitim öğretim yılında Hakkari il Milli Eğitim Müdürlüğü' ne bağlı kurumlarda görev almakta olan 35 özel eğitim sınıf öğretmeni ve Hakkari Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümünde öğrenim görmekte olan 68 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında, katılımcılara, “Özel eğitime gereksinimi olan birey bir evin.....dır (dir, dur). Çünkü” şeklinde açık uçlu bir soru yönlendirilmiştir. Araştırmada ulaşılan metafor seçimlerinin, ortak ve farklı yönleri, katılımcıların belirttiği sebeplere göre incelenmiştir. Araştırmanın genel sonuçlarına göre, “bahçe” en fazla, “banyo” ise en az tercih edilen metafor olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Özel Eğitime Gereksinimi olan Bireyler, Metafor

Abstract

It is thought that the opinions of the teachers who are involved in the education processes of the individuals with special training needs and the students who are educated in the child development department are important for the individuals with special training needs. in this context The purpose of the study is to determine the metaphorical perceptions of special education class teachers and students who are studying in child development regarding individuals with special training needs. The study group consists of 35 special education class teachers who are working in institutions affiliated to Hakkari provincial National Education Directorate in 2015-2016 academic year and 68 students studying in the Department of Child Development in Health Services Vocational School at University of Hakkari. Within the scope of the study, participants were asked open-ended question such as ‘the individual with special training needs is a home.....’. Because ‘ ‘ as an. common and different aspects of metaphor selection in the survey were examined according to the reasons indicated by the participants. General results of the study showed that the noun, ‘garden’ was the most preferred metaphor and ‘bath’ was the least preferred metaphor.

Keywords: Special Education, Individuals with Special Educational Needs, Metaphor

¹ Öğr.Gör., Hakkari Üniversitesi,Sağlık Hizmetleri MYO, davudacarr@gmail.com

² Öğr.Gör., Hakkari Üniversitesi,Sağlık Hizmetleri MYO, gulcinkaya@hakkari.edu.tr

³ Yrd.Doç.Dr., Hakkari Üniversitesi Eğitim Fakültesi, gokhangunes44@gmail.com

1. GİRİŞ

Eğitim, iletişim yeteneğinin geliştirilmesinde ve kullanılmasında önemli bir rol oynar. Özellikle insani ilişkilerin ağırlıkta olduğu günümüzde, ikili ilişkiler anlamında en güçlü araçlardan birisi de eğitimidir. Bunun yanında eğitimin hayat boyu insan doğası üzerinde büyük bir etkisi vardır (Soran, Akkoyunlu ve Kavak, 2006). İnsanlar arasındaki kültürel, etnik ve yetiştirilme ortamının farklılıkları (Doğan, 2014), ilk eğitim ortamı olarak aile eğitiminin toplumsal ve eğitimsel süreçlerde sahip olduğu etkiyi de göstermektedir (Laws, Harrison, Haven, Parker, Wheeler, Wood, Maxwell, Johnston, Page, Ware, & Littell, 1912). Her birey kendi ailesinden edindiği bilgi, davranış, nitelik ve ahlaki değerler ile kendini dünyanın bir parçası olarak kabul ettirme çabası içerisinde (Doğan, 2014). Bireyin karşılaştığı durumlarda hissettiği duygu ve duruma yönelik ilk verdiği tepkiler, kişinin önceki öğrenmeleri ile doğrudan ilişkilidir (Rathbun ve Zhang, 2016). Birey kendisine ait değerler sistemini yetişmiş olduğu aile ortamı ile doğrudan ilişkilendirerek oluşturmaktadır (Çelenk, 2003). Bu durumda bireylerin ortaya koyduğu davranışlarında, değerlerin büyük ölçüde etkili olarak davranışı yönlendirdiği görülmektedir (Aladağ ve Kuzgun, 2015). Davranışların ortaya çıktığı durumları ve hangi sıklıkla karşılaşıldığı göz önüne alınarak kişide bunun ne kadar içselleştiği fark edilebilir.

Eğitimin insan hayatındaki belirleyici etkisinin sadece normal gelişim gösteren bireylerle ilgili olduğunu kabul etmek, toplumların parçası olan ve sorumluluğu tüm unsurları ile toplumun tamamına ait olduğu özel gereksinimli bireyleri yok saymak anlamına gelmektedir. Eğitim gereksinimlerinden yararlanmak herkesin sahip olması gereken en doğal haklardan biri olarak kabul edilmektedir (Kargın, 2004). Bu hak, özel gereksinimli çocukların da doğuştan sahip olması gerektiği bilinci ile eğitim ve aile ortamının bu çocukların gelişim düzeyine uygun şekilde düzenlenmesinin altını çizmektedir (Diken, 2015). Özel gereksinimli çocukların eğitiminin, sürekli olduğu ve bu eğitimin beraber yaşadığı aile bireylerini yakından ilgilendirdiği belirtilmektedir (Doğan, 2014). Özel gereksinimli çocuğun sadece eğitim ortamında bir yere sahip olması, toplumda kabul edilebilirliğine yardımcı olsa da (Read, Blackburn, & Spencer, 2012), onlar için en temel ortam aile bireylerinin önce kendi içinde özel gereksinimli çocuğu kabul edip (Doğan, 2014), evde bir birey olarak görmesidir. Özel gereksinimli bireyin ailesi tarafından kabullenme süreci çoğu aile için dönüm noktası kabul edilmektedir. Özsoy, Özkahraman ve Çallı (2006) çoğu ailenin bu süreçte problemlerle karşılaştığını belirtmektedir. Karadağ (2014) ise okula giden çocukların, okuldaki arkadaşlarına özel gereksinimli bir kardeşten söz etmediklerini, ya da ebeveynlerin çocuklarından bahsetmek şöyle dursun, bazı anne-babalar özel gereksinimli çocuklarını gün yüzüne bile çıkarmaktan utandıklarını belirtmektedir. Öte yandan, özel gereksinimli bireylerin, aile ortamında aile bireyleri ile uyumlu olmaları, öz-yeterliklerini ve öğrenme becerilerini olumlu yönde etkilemekte ve bu da onların mutlu olmalarına destek sağlamaktadır (Schunk, 1985). Bunun yanı sıra, aile bireylerinin de özel gereksinimli çocuğu kabullenmeleri, kendilerinden biri gibi görmeleri, özel gereksinimli bireyin topluma ayak uydurmasını kolaylaştırmaktadır (Morris, 1999). Dikkat çeken önemli noktalardan biri ise, öğretmenlerin (Kargın, 2004) ve aile bireylerinin (Karadağ, 2014) özel gereksinimli çocuk ile ilgili bakış açılarında, olumlu ya da olumsuz karar verirken eğitimin yanında öğretmenlerin ve aile bireylerinin değer yargılarının da büyük bir etkiye sahip olmasıdır (Çelenk, 2003).

Kültürel farklılıkların dünyanın renkleri gibi kabul edildiği günümüzde, her aile kendi değer yargıları ile bütünleşerek, aile bireylerinin toplumda yer edinmesini sağlamaktadır (Karadağ, 2009). Bireyler gelişim gösterirken kendi değer yargılarını da oluşturmaktadır (Çelenk, 2003). Elbette ki, bireylerin değer yargılarını yansıttıkları ilk yer kendi evidir, evinin her odasına yüklediği anlamdır. Araştırmanın yapıldığı bireylerin, yaşadığı ortamda, evin bölümlerine yükledikleri anlamlar açısından bazı kabul edilen ortak görüşler bulunmaktadır.

Bunlardan ortak kullanılan alan olarak kabul gören salon, bahçe ve balkondur. Misafir odası, kısmi kullanım alanı yani aile dışından gelen kişiler ile iletişime geçilen ortak kullanım alanı olarak kabul görülebilir. Mutfak, kısmi zamanlı ortak kullanım alanı olduğu öngörülürken, banyo aile bireyleri için kendi içinde ayrı ayrı mahrem alanı olarak öne sürülebilir. Yalnız, yatak odasının ise bireylerin şahsına özel, kendi mahremiyetlerinin olduğu ve dışarıya açık olmayan bir alan olduğu öngörülür.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Özel gereksinimli çocuklar ile gün içerisinde beraber vakit geçiren öğretmen ve öğrencilerin hem çocukları hem de aileleri gözlemleyerek edindikleri bakış açıları aslında özel eğitim çocuğunun toplumdaki duruşunu ortaya koymada büyük etkiye sahiptir (Özsoy, Özkahraman ve Çallı, 2006). Bu bağlamda, özel gereksinimli çocukların toplumla entegrasyonunun sağlanmasında önemli bir rol oynayan öğretmenlerin ve öğretmen olma potansiyeline sahip çocuk gelişimi öğrencilerinin, özel eğitime gereksinim duyan bireylere ilişkin metaforik algılarının belirlenmesi, araştırmanın önemi olarak görülmektedir. Araştırmanın amacı metafor yöntemi kullanarak, özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin özel eğitime gereksinimi olan bireylere yönelik olan algılarını derinlemesine incelenmesidir.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar sosyal bir olguyu bireylerin bakış açılarından görmemizi ve bu bağlamda bu bakış açılarını meydana getiren sosyal yapı ve süreçleri ortaya koymamızı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nitel araştırma tekniklerinden dil kullanımı olan metaforun, normal şartlar altında ifade edilemeyen durumların, metaforlar kullanılarak daha anlaşılır bir şekle bürünmesine yardımcı olmasıdır (Akşehirli, 2007). Kişi çoğu zaman duygularını ifade ederken saklayıcı davranabilmektedir (Baumeister, Dale, & Sommer, 2002) ve bu konuda da bilinçaltı etkili bir rol oynar. Jung'a (1997) göre, kültürel semboller, korkular ve yaşantılar doğduğumuz andan itibaren zihnimize yerleşerek bilinçaltımızı oluşturur ve kişisel seçimlerimiz bilinçaltımızın yönlendirmesi ile gerçekleşir. Bu bağlamda, bilinçaltında bulunan düşünceler metafor tekniği ile gün ışığına kavuşturulabilir. Metafor yöntemi ile nitel çalışmalar için zengin ve derinlemesine veri toplanabileceği bilinmekte (Patton, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2006) ve metaforlar sayesinde sosyal olgularda betimleme, anlama ve karşılaştırma yapılabileceği bilinmektedir (Silman ve Şimşek, 2006). Başka bir ifade ile metaforlar bir kavramı başka bir kavrama benzeterek açıklamaya yani bilinen bir kavram ile diğer kavramı anlatmaktır (Tamimi, 2005) ve metaforlar ile bir kavramın veya olguya yönelik algıları ortaya çıkarmak amaçlanır (Aydın, 2011). Metaforlarda iki kavram bulunmaktadır, bunlardan biri kaynak niteliği taşıırken diğeri hedef niteliği taşımaktadır (Forceville, 2002). Burada kaynak kavram hedef olarak nitelendirilen kavramı açıklamak için hedefle benzer olan özelliklerinden yararlanılan kavram iken, hedef kavramı da kişinin yabancı olduğu açıklanmak istenilen kavramı belirtmektedir (Yılmaz, Göçen ve Yılmaz, 2013).

Katılımcılar

Araştırmanın evreni 2015 – 2016 eğitim-öğretim yılı içerisinde Hakkari il merkezinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı kurumlarda görev yapan özel eğitim sınıf öğretmenleri ve Hakkari Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencileri kapsamaktadır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini 35 özel eğitim sınıf öğretmeni ile çocuk gelişimi bölümünde öğrenim görmekte olan 68 öğrenciyi içermektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik metaforik bakış açılarını belirlemek amacıyla iki aşamalı bir form kullanılmıştır. Birinci aşamada, katılımcılardan özel eğitime gereksinim duyan bireyleri bir evin yedi bölümüne seçerek; mutfak, balkon, banyo, yatak odası, bahçe, salon ve misafir odası bölümlerden hangisi ile ilişkilendirdiklerini belirlemek amacıyla 'Özel eğitime gereksinimi olan birey bir evin.....dır (dir, dur).' cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Daha sonra ikinci aşamada ise katılımcıların özel eğitime gereksinim duyan bireyleri ilişkilendirdikleri metaforları açıklamaları için 'Çünkü.....' ifadesi ile başlayan bölümü doldurmaları istenmiştir. Katılımcıların kendi el yazılarıyla doldurdukları bu formlar araştırmanın temel veri aracı olarak kullanılmış ve uzman görüşüne başvurularak değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik oluşturdukları metaforların analizinde, betimsel ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, toplanan verilerin özgünlüğüne çok müdahale edilmeden ve gerekli görüldüğünde araştırmaya katılan bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntı yapılarak okuyucuya sunulmasıdır (Wolcott, 1994). İçerik analizi ise benzer verilerin belirli tema veya kavram bileşeninde bir araya getirilerek okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

3. BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak yapılan analizlerin sonuçlarına yer verilerek yorumlanmıştır. Ayrıca öğretmen ve öğrenci yorumları, evin benzetilen bölümüne göre aynı tabloda verilmiştir. Öğretmen ve öğrenciler için de benzer yorumda bulunanlar farklı olarak belirtilmemiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Metaforlara Göre Dağılımı

Metafor	Frekans (N)	Yüzde (%)
Bahçe	40	38.8
Balkon	6	5.8
Misafir odası	14	13.6
Salon	13	12.6
Mutfak	21	20.4
Banyo	3	2.9
Yatak odası	6	5.8
Toplam	103	100.0

Tablo 1’de, katılımcılardan yaklaşık %40’ı özel eğitime gereksinim duyan birey için bahçe metaforunu tercih ederken, yaklaşık %3’ü banyo metaforunu tercih etmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Salon Metaforuna İlişkin Ortak Görüşleri

Öğretmen	Öğrenci
- Bu bireyler ilgi ve alaka isteyen bireyler olduğundan, salon da evin en yoğun bölümü olduğu için birbirine benzer.	- Ailesi ile zaman geçirmesi gerek
- Her an ilgi istedikleri için evin salonudur.	- Salon tüm odalara girişi ve çıkışı olan bölüm olduğundan birey ihtiyaçlarını daha rahat görür.
	- Salon en çok kullanılan bölümdür.
	- Sosyalleşmesini sağlıyor.
	- Salonda daha rahat hareket alanı bulabileceğini düşünüyorum.

Salon metaforunu iki öğretmen ve 10 öğrenci tercih etmiştir. Tablo 2’de öğretmen ve öğrencilerin özel eğitime gereksinim duyan bireyler için salon metaforu tercih etmelerindeki ortak yorumları, salonun evin en çok kullanılan bölümü olduğu ve özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sosyalleşmesi adına önemli olduğudur.

Salonun evin diğer bölümlerine giriş çıkışlarının olduğu ve bireyin bu sebeple ihtiyaçlarını daha rahat görebileceğini belirten öğrenci yorumu dikkat çekicidir. Araştırmanın yapıldığı bölgede yaşanan bazı eski evlerde, evlerin salon merkezli inşa edildiği ve salondan evin diğer bölümlerine giriş ve çıkışlarının olduğu bilinmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Yatak Odası Metaforuna İlişkin Ortak Görüşleri

Öğretmen	Öğrenci
- Özel ve kapalı olduğu için.	- Evin sakin ve huzur verici bölümü.
- Bireylerin hisleri ve düşünceleri özel ve önemlidir.	- Mahremiyet olduğu için.
	- Evin en temiz ve hijyenik bölümü.
	- Evin en iyi bakım yapılan alanı

Yatak odası metaforunu iki öğretmen ve beş öğrenci tercih etmiştir. Tablo 3’de, öğretmen ve öğrencilerin özel eğitime gereksinim duyan bireyler için yatak odası metaforunu tercih sebeplerine bakıldığında genel olarak birbirinden farklı yorumlarda bulunduğu görülmüştür. Özel eğitim sınıf öğretmeninin kendi açısından özel eğitime gereksinim duyan birey için yatak odası metaforunu seçme sebebinin odanın özel ve kapalı olması olarak görmesi, öğrencilerden ise yatak odasını mahremiyet olarak algılayıp bu metaforu seçmesi dikkat çekmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Balkon Metaforuna İlişkin Ortak Görüşleri

Öğretmen	Öğrenci
- Biraz da olsa hayatın verdiği sıkıntıyı atmak lazım.	- Birazcık da olsa nefes alınabilecek yer.
- Bu bireyler çok rahattırlar, zorlamaya gelmezler.	- Rahat hisseder.
- Balkon evin dışı yansımadır.	- Hayatta bazen mola vermek lazım.

Balkon metaforunu üç öğretmen ve beş öğrenci tercih etmiştir. Tablo 4’de, öğretmen ve öğrencilerin özel eğitime gereksinim duyan bireyler için balkon metaforu seçme sebeplerine baktığımızda genel olarak, balkonu biraz mola verilebilecek yer veya evin diğer bölümlerine oranla daha rahat oldukları için tercih ettikleri görülmektedir. Burada dikkati çeken öğretmenlerden yapılan bir yorum, balkonu evin dışı yansıması olarak görüp tercihini bu sebeple balkon metaforundan yana kullanması dikkati çekmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Banyo Metaforuna İlişkin Ortak Görüşleri

Öğretmen	Öğrenci
- Nasıl ki banyo bir evin vazgeçilmezlerinden ise, bu bireyler de evin vazgeçilmelerindedir.	- Banyo özel alandır ve başkasının görmesi rahatsız eder. - Banyo kapalı alandır.

Banyo metaforunu bir öğretmen ve iki öğrenci tercih etmiştir. Tablo 5’de, öğretmen ve öğrencilerin özel eğitime gereksinim duyan bireyler için balkon metaforu seçme sebeplerine bakıldığında; öğrencilerin banyoyu özel ve kapalı alan olarak değerlendirip bu açıdan tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenin yorumuna bakıldığında ise banyoyu evin vazgeçilmezi olarak görüp özel eğitime gereksinim duyan bireyleri bu şekilde yorumlamaları dikkat çekicidir.

Tablo 6: Katılımcıların Mutfak Metaforuna İlişkin Ortak Görüşleri

Öğretmen	Öğrenci
- Bir evin en önemli bölmesi. - Malzeme sana verilir ve onu nasıl eğiteceğin sana kalmıştır. - Mutfak her zaman ilgilenilmesi gereken yerdir. - İstedığımız yemeyi yapabilmek için eksik malzemenin olmaması gerek, bu bireylerinde eksik yönlerini tamamlamalıyız. - Mutfak temizlik açısından diğer odalara benzemez, her köşesi ayrı ayrı temizlik gerektirir. - Mutfağın temizliği evin temizliği demektir.	- Mutfakta görünürde dolaplar var, fakat dolapların kapılarını açınca içlerinde neler olduğunu öğreniriz, işte bu bireyleri de iletişimde oldukça tanırız. - Mutfakta eksik olan malzeme hemen göze çarpar. - Mutfağı çok sevdiğimden dolayı bu bireyler de mutfaktır. - Mutfak özen, ilgi, dikkat isteyen bölümdür. - Mutfaktır çünkü insanlar bu bireyleri gereksiz olarak görüp rafa kaldırıyorlar. - Mutfak evin dünyaya açılan farklı penceresidir. - Mutfaksız ev nasıl eksik ise, özel eğitime gereksinim duyan birey olmadan ev de eksik sayılır.

Mutfak metaforunu 12 öğretmen ve sekiz öğrenci tercih etmiştir. Tablo 6’ya göre, öğretmen ve öğrencilerin özel eğitime gereksinim duyan bireyler için mutfak metaforunu seçme sebeplerine baktığımızda, genel olarak mutfağın evin en önemli, en temiz, ilgi ve dikkat isteyen bölümü olarak yorumladıkları ve ayrıca mutfakta eksik malzemenin hemen fark edilebileceği şekilde yorumlamışlardır. Burada öğrencilerin yaptığı iki farklı yorum bulunmaktadır. İlk olarak, özel eğitime gereksinim duyan bireyleri ailelerin gereksiz görüp mutfak raflarına kaldırdığı şeklindedir. Diğer ise, özel eğitime gereksinim duyan bireyleri mutfak dolaplarına benzetmesi ve bu benzetmeyi bu bireylerin aynı dolap kapılarını açınca içinde neler olduğunu anladığımız gibi, onlarla iletişimde oldukça onları tanıyabiliriz şeklinde yorumlaması dikkat çekicidir.

Tablo 7: Katılımcıların Misafir Odası Metaforuna İlişkin Ortak Görüşleri

Öğrenci
Misafirlere daha çok değer verilir. Misafir odası herkese açıktır dolayısıyla özel eğitime gereksinim duyan bireylerden utandırılması gerekir. Toplumdan soyutlanmaması gerek. Çocuk hem sosyalleşir hem de girişken olur. Bu bireyler benim için özeldir, misafir odası da özeldir. Özen gösterilen, korunan bir oda olduğundan bu bireylerde korunmalı. Misafir odası çünkü sadece bizim istediğimiz insanlar o odaya girebilmekte.

Tablo 7’de özel eğitime gereksinim duyan bireyler için misafir odası metaforunu tercih eden sadece öğrenciler olduğu görülmektedir (13 öğrenci). Öğrenciler genel olarak bu metaforu, toplum olarak misafirlere daha çok değer verildiği ve bu sebeple bu bireylere de gereken değerin verilmesi şeklinde yorumlamışlardır. Ayrıca bu bireylerin toplumdan soyutlanmaması, sosyalleşmesi gerektiği ve özel eğitime gereksinim duyan bireylerden utanılmaması gerektiği şeklinde görüş bildirmişlerdir. Buradan hareketle, öğrencilerle öğretmenler arasında özel eğitime gereksinim duyan çocuğa yaklaşım açısından farklılıklar olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Katılımcıların Bahçe Metaforuna İlişkin Ortak Görüşleri

Öğretmen	Öğrenci
<ul style="list-style-type: none"> - Onu güzelleştirmekte, çirkinleştirmekte elimizde. - Bahçenin sevgiye, ilgiye, bakıma ihtiyacı vardır. - Bahçedeki bireyler nasıl birbirinden farklı ise bu bireylerde birbirinden farklıdır. - İlgilendiğinde rengarenk bir bahçe olurlar. - Ne ekerseniz onu biçersiniz. - Eğlenerek, zevk alarak etkinlikler yapabileceğimiz bir alan bu sebeple bu bahçenin dönütü iyi olacaktır. 	<ul style="list-style-type: none"> - Engelli bireyler bahçe gibi bakım isterler. - Çocuğun özgür ve rahat hareket edebilmesi gerek. - Herkese açık alan olduğu için. - Oyun ve hareket alanı. - Nasıl ki bahçemizi herkes görüyor, çocuğumuzu da herkes görmeli. - Doğayla iç içe olması gerek. - Bütün güzellikler bahçe de bir arada yetişir. - Bahçede sosyalleşme en üst seviyededir. - Çevresiyle, akranlarıyla iletişimde olması gerek. - Bireyin kendisini en özgür hissettiği alan. - Topluma kazandırmak, hayatın toplumla yaşamak için. - Her çocuk çiçektir ve ilgi ve özenli davranmak gerekir. - Perde arkasında değil sahnede olmalı. - Nasıl ki bahçe de birbirinden farklı bitkiler var ise, bu bireyler de birbirinden farklıdır. - Bitkiler bakımı yapıldıkça büyür, bu bireyler de eğitim aldıkça olgunlaşır.

Tablo 8’e göre, özel eğitime gereksinim duyan bireyleri bahçe metaforu ile ifade eden 16 öğretmen ve 25 öğrenci bulunmaktadır. Bu tercihlerin ortak noktaları incelendiğinde; *“bireyin en özgür olduğu alan olması”* ve *“bahçenin bakım ve ilgi istediği bir alan ve özel eğitime gereksinim duyan bireylerin de ilgiye ve bakıma ihtiyaçları olduğudur”* açıklamalarının bu tercihte etkili olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra *“bireyin sosyalleşebilmesi, doğa ile iç içe olabilmesi, oyun oynayabilmesi, hareket alanı bulabilmesi”* ve *“bahçede birbirinden farklı bitkilerin bir arada olması gibi özel eğitime gereksinim duyan bireyler de birbirinden farklı özelliklere sahiptir”* yanıtları da belirtilen diğer açıklamalardandır. Ayrıca grubun ortak açıklamalarından biri de *“özel eğitime gereksinim duyan bireylerin topluma açık alanda olması, saklanılmaması gerektiği, yani “Perde arkasında değil sahnede olmalıdır”*.

Öğrencilerin cevapları arasında en az olan metafor ‘banyo ve balkon’ olurken öğretmenlerde ise en az yazılan cevaplar ‘banyo, yatak odası ve salon’ olmaktadır. Nedenine verilen cevaplar arasında sahip olunan özel gereksinimli çocuğu saklamaya çalışılmasına (Karadağ, 2009) ya da kimsenin görmesine gerek olmadığına yönelik bazı söylemler (Karadağ, 2014) de dikkat çekse de cevabı veren bireyler aslında bunu kastederek yazmadıklarını tabii ki özel gereksinimli çocukların da bir birey olduklarını kabul ettiklerini belirtmektedirler. Öğretmenlerin özel eğitimle ilgili farkındalıklarının artırılması, özel eğitime gereksinim duyan bireylere karşı sergileyecekleri tutum ve davranışları da olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda İzci (2005) özel eğitim konusunda sınıf öğretmen adaylarının

bazı eksiklikleri olduğunu savunmakta ve özel eğitim derslerinin sınıf öğretmenliği programlarında zorunlu hale getirilmesini önermektedir. Ergün, Baydık ve Demir (2013), özellikle öğretmenlerin özel eğitime gereksinim duyan bireylere ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu ve bu bireylere karşı davranış geliştirmede zorlandıklarını belirtmiştir.

Aile bireyleri, birbirleri ile iletişime geçerken olumlu ya da olumsuz hissettikleri duygularını ifade ederken metaforları kullanırlar (Gültekin, 2013). Araştırmada, özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin seçmiş oldukları metaforların sebeplerini açıklarken aslında metaforların bilinçaltının bir yansıması olabileceği düşünülmektedir (Zeren ve Yapıcı, 2014). Seçilen metaforlardan salon, bahçe ve balkon herkesin vakit geçirdiği ve paylaşımda bulunulan alanlardan biri olarak kabul edilirken, eve gelen misafirler, yani dışarıdan gelen yabancı kişiler için oluşturulan alan ise misafir odasıdır. Katılımcıların büyük bölümünün kadın olduğu göz önüne alındığında, mutfak metaforunun tercih edilmesinde, kadının kendini özgür hissetmesi ve kontrolünün tamamen ona ait olması gibi düşünceler etkili olmuştur. Kişisel mahremiyet alanı olarak kabul edilen ortak alan banyo iken, yatak odası her bireyin kendi şahsına ait özel alan olarak kabul görmektedir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin, özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik düşünceleri metafor yardımıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında özel gereksinimli bireylere yönelik 35 özel eğitim sınıf öğretmenin ve 68 çocuk gelişimi bölümü öğrencisinin görüşlerine ulaşılmıştır. Bu görüşler, 'Bahçe, Balkon, Misafir odası, Salon, Mutfak, Banyo, Yatak Odası' olmak üzere yedi ana temaya ayrılmıştır.

Öğretmen ve öğrencilere verilen formlarda aile hayatının olduğu bir ev işaret edilerek özel gereksinimli bireyin bu evin hangi bölümüne benzediği ve nedenine dair kişiden yanıt beklenmektedir. Bunun sonucunda ana başlıklar halinde yedi temel metafor elde edilmiştir. Öğretmen görüşlerinde en sık kullanılan başlıca metafor 'bahçe ve mutfak' olurken, öğrenci görüşlerinde en sık kullanılan başlıca metafor ise 'bahçe ve misafir odası' olmuştur. Bunların dışında 'balkon, salon, banyo ve yatak odası' kullanılan diğer metaforlardır.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan metaforlar; öğretmenlerin ve öğrencilerin düşüncelerini, formda geçen soruya samimiyetle cevap verdikleri kabul edilerek, sınıflandırmaya yönelik bir çalışmadır. Çalışmaya katılan, özel eğitim sınıf öğretmeninden %78'i, çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin ise %74'ü soruyu cevaplarırken nedenini de açıklayarak tutarlı bir şekilde metafor ortaya çıkarmıştır. Verilen yanıtların ve açıklanan nedenlerin benzer özellikler taşıması sebebiyle, katılımcıların büyük oranda özel gereksinimli bireylere ilişkin tutumlarının benzer olduğu görülmektedir.

Özel gereksinimli çocuklara yönelik özel eğitim sınıf öğretmenlerinin ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin görüşlerini ortaya çıkarıcı akademik çalışmalar yeterli değildir. Bu alanda yapılacak olan çalışmaların ilerdeki çalışmalar için cesaretlendirici olabileceği ve araştırma sayısında da artışa yardımcı olacağı öngörülmektedir. Benzer araştırmalar farklı kişilerde ve sınıf seviyelerinde karşılaştırma amaçlı olarak uygulanabilir. Böylece araştırma çeşitliliğini sağlayıcı bir rol oynayabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akşehirli, S. (2007). Çağdaş metafor teorisi. Ege Edebiyat. <http://www.ege-edebiyat.org/>(Erişim Tarihi, 13.11.2016).
- Aladağ, S. ve Kuzgun, P. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının ‘değer’ kavramına ilişkin metaforik algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29,163-194.
- Aydın, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin “çevre” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26, 25-44.
- Baumeister, R. F., Dale, K., & Sommer, K. L. (2002). Freudian defence mechanisms and empirical findings in modern social psychology: Reaction formation, projection, displacement, undoing, isolation, sublimation and denial. *Journal of Personality*, 66(6), 1081-1124.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşul: Okul aile dayanışması. *İlköğretim-Online*, 2(2), 28-34.
- Diken, İ. H. (2015). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Pegem Akademi
- Doğan, M. (2014). Yetersizliği olan çocuklar, aile ve aile eğitimi: kavramsal ve uygulamaya dönük gelişmeler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 111-127.
- Ergül, C., Baydık, B., ve Demir, Ş. (2013). Özel eğitim öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin zihin engelliler öğretmenliği lisans programı yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 499-522.
- Forceville, C. (2002). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169),126-141.
- İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının “özel eğitim” konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.
- Jung, K. G. (1997). *Analitik psikoloji* (Çev. Ender Gürol). Payel Yayınları, İstanbul.
- Karadağ, G. (2009). Engelli çocuğa sahip annelerin yaşadıkları güçlükler ile aileden algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(4), 315-322.
- Karadağ, G. (2014). Özel gereksinimli olan çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadığı zorluklar ve çözüm önerileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 13(6), 491-494.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 5(2) 1-13.
- Laws, A., Harrison, E., Haven, C. T., Parker, A. N., Wheeler, C., Wood, S., Maxwell, L.H., Johnston, B., Page, M. B., Ware, A. O., & Littell, A. H. (1912). Kindergartens invaluable. *The Journal of Education*, 76(12), 316- 319, 327-328. <http://www.jstor.org/stable/pdf/42820338.pdf>
- Morris, J. (1999). Disabled children, child protection systems and the child act 1989. *Child Abuse Review*,8, 91-108.

- Özsoy, S. A., Özkahraman, Ş. ve Çallı, F. (2006). Zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi. *Aile ve Toplum*, 8(3), 69-77.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rathbun, A., & Zhang, A. (2016). *Primary Early Care and Education Arrangements at Kindergarten Entry*. NCES 2016-070. National Center for Education Statistics, U.S. Department of Education, Washington, DC. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED566948.pdf>
- Read, J., Blackburn, C., & Spencer, N. (2012). Disabled children and their families: A decade of policy change. *Children & Society*, 26, 223-233.
- Schunk, D. H. (1985). Participation in goal setting: Effects on self-efficacy and skills of learning-disabled children. *The Journal of Special Education*, 19(3), 307-317.
- Silman, F., ve Şimşek, H. (2006). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri okulları ve merkez eğitim kurumlarına mecazlar yoluyla bir bakış. *Eğitim Araştırmaları*, 23, 177-187.
- Soran, H., Akkoyunlu, B. ve Kavak, Y. (2006). Yaşam boyu öğrenme becerileri ve eğitimcilerin eğitimi programı: Hacettepe Üniversitesi örneği. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 201-210.
- Tamimi, Y. (2005). *Örgüt kültürünün metaforlarla analizi (tekstil sektöründe, faaliyet gösteren bir işletme örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Wolcott, H., F. (1994). *Transforming qualitative data: Description, analysis and interpretation*. California: Sage Publications Inc.
- Yılmaz, F., Göçen, S., ve Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 151-164.
- Zeren, G., & Yapıcı, M. (2014). Öğretmen adaylarının renklere ilişkin metaforları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25(1), 165-175.